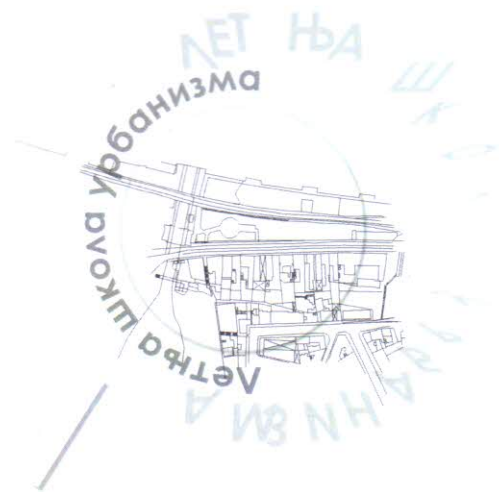

Уредници / Editors:
др Александар Јевтић
мр Борко Драшковић

Удружење урбаниста Србије
Serbian Town Planners Association

РЕВИТАЛИЗАЦИЈА РУРАЛНИХ ПРЕДЕЛА И ПРОСТОРНИ ПЛАНОВИ ЛОКАЛНИХ САМОУПРАВА СА УРЕЂАЈНИМ ОСНОВАМА /
МОДЕРНИ КАТАСТАР КАО ОСНОВНА ПОДЛОГА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА /
УРБАНА ОБНОВА И РЕГЕНЕРАЦИЈА ГРАДСКОГ ЈЕЗГРА И ЗНАЧАЈНИХ ГРАДСКИХ ЦЕЛИНА /
ПЛАНИРАЊЕ И ИЗГРАДЊА ВИШЕСПРАТНИХ ОБЈЕКТА – ПРЕДНОСТИ И МАНЕ /
УРБАНИЗАМ И ИНЖЕЊЕРСКЕ ДЕЛАТНОСТИ У ФУНКЦИЈИ РАЗВОЈА ОБНОВЉИВИХ ИЗВОРА ЕНЕРГИЈЕ

REVITALISATION OF RURAL AREAS AND SPATIAL PLANS OF A LOCAL GOVERNMENT UNITS WITH DEVELOPMENT BASES FOR VILLAGES /
MODERN CADASTRE AS A BASE OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT /
URBAN RENEWAL AND THE REGENERATION OF HISTORIC CORE AND IMPORTANT CITY AMBIENCE /
PLANNING AND BUILDING OF MULTI-STORY BUILDINGS – PROS AND CONS /
URBANISM AND ENGINEERING SECTOR IN THE ROLE OF THE DEVELOPMENT OF RENEWABLE ENERGY SOURCES

Врњачка Бања, 18-20. мај 2023.

Група аутора: I РЕВИТАЛИЗАЦИЈА РУРАЛНИХ ПРЕДЕЛА И ПРОСТОРНИ ПЛАНОВИ ЛОКАЛНИХ САМОУПРАВА СА УРЕЂАЈНИМ ОСНОВАМА / II МОДЕРНИ КАТАСТАР КАО ОСНОВНА ПОДЛОГА ОДРЖИВОГРАЗВОЈА / III УРБАНА ОБНОВА И РЕГЕНЕРАЦИЈА ГРАДСКОГ ЈЕЗГРА И ЗНАЧАЈНИХ ГРАДСКИХ ЦЕЛИНА / IV ПЛАНИРАЊЕ И ИЗГРАДЊА ВИШЕСПРАТНИХ ОБЈЕКТА – ПРЕДНОСТИ И МАНЕ / V УРБАНИЗАМ И ИНЖЕЊЕРСКЕ ДЕЛАТНОСТИ У ФУНКЦИЈИ РАЗВОЈА СИСТЕМА ОБНОВЉИВИХ ИЗВОРА ЕНЕРГИЈЕ

- Издавач:** Удружење урбаниста Србије, Београд
- За издавача:** др Александар Јевтић, председник Удружења урбаниста Србије
- Уредници:** др Александар Јевтић
мр Борко Драшковић
- Рецензенти:** др Злата Вуксановић Мацура, САНУ, Географски институт „Јован Цвијић“
Доц. др Малина Чворо, Архитектонско-грађевинско-геодетски факултет, Бања Лука
Доц. др Данијела Миловановић Родић, Архитектонски факултет Београд
- Научни одбор:** Проф. др Александра Ђукић, председник, Архитектонски факултет Београд, УУС
др Александар Јевтић, председник Удружења урбаниста Србије
Др Игор Марић, Матична секција архитектата ИКС, СИТС
Др Божидар Манић, Институт за архитектуру и урбанизам Србије
Доц. др Ратка Чолић, Архитектонски факултет Београд
мр Ђорђе Милић, Министарство грађевинарства, саоб.и инфраструктуре
Мр Борко Драшковић, директор Републичког геодетског завода
Др Злата Вуксановић Мацура, Географ.институт“Јован Цвијић“ САНУ
Доц.др Малина Чворо, Архитектонсо.грађ.геод.факултет, Бањалука
Мр Миодраг Ференчак, Удружење урбаниста Србије
Проф. др Драган Коматина Архитектонски факултет Подгорица
Проф. др Нусрет Мујагић, Универзитети у Сарајеву и Тузли
Др Жаклина Ангеловска, Комора архитектата и инж. С.Македоније
Доц. др Милена Динић Бранковић, Грађ.архитект. факултет, Ниш
Проф.др Марија Маруна, Архитектонски факултет Београд
Доц. др Данијела Миловановић Родић, Архитектонски фак. Београд
Проф. др Дарко Реба, Департмана за арх. и урбанизам ФТН, Н. Сад
Мр Душан Минић, Удружење урбаниста Србије
Др Бранислав Антонић, УУС, Архитектонски факултет Београд
Др Марија Лалошевић, Убанистички завод Београда
Др сц. Денис Амбруш, Свеучилиште у Ријеци, Грађевински факултет
Др Дејан С.Ђорђевић, Министарство грађ.саобраћаја и инфраструктуре
Др Верољуб Трифуновић, УУС, Удружење урбаниста Србије
Проф. др Весна Златановић Томашевић, Удружење инжењера Београда
Проф. др Невена Василјевић, Шумарски факултет, Београд
- Организационо-програмски одбор:** Зоран Д. Јовановић, председник, Републички геодетски завод, УУС
Татјана Симоновић, Удружење урбаниста Србије, ИКС
Светлана Јаковљевић, Удружење урбаниста Србије
Милка Павловић, Рума, Удружење урбаниста Србије
Славица Ференц, Шабац, Удружење урбаниста Србије
Лидија Николић Стефановић, ЈП Завод за урбанизам Ниш
Марија Пауновић Милојевић, Инфоплан, Аранђеловац, УУС
Марина Благојевић, Лепосавић, Удружење урбаниста Србије
Гордана Недељковић, Крушевац, Удружење урбаниста Србије
Ивана Јоксимовић, Лесковац, Удружење урбаниста Србије
- Технички уредник:** Светлана Јаковљевић
- Дизајн корица:** Јасна Марићевић
- Тираж:** 300 примерака
- Штампа:** СЗР Копирница ДУГА, Крагујевац
- Година:** 2023.
- ISBN:** ISBN-978-86-84275-46-4
- ЗБОРНИК РАДОВА ЈЕ ШТАМΠΑН УЗ ПОДРШКУ ИНЖЕЊЕРСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ**
ИЗДАВАЧ ЗАДРЖАВА СВА ПРАВА: РЕПРОДУКЦИЈА НИЈЕ ДОЗВОЉЕНА

I РЕВИТАЛИЗАЦИЈА РУРАЛНИХ ПРЕДЕЛА И ПРОСТОРНИ ПЛАНОВИ ЛОКАЛНИХ САМОУПРАВА СА УРЕЂАЈНИМ ОСНОВАМА	1
<i>др Божидар Манић, др Никола Крунић, др Ана Никовић</i> ИЗАЗОВИ НЕПОСРЕДНОГ СПРОВОЂЕЊА СТРАТЕШКИХ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА – ПЛАНОВИ ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ СА УРЕЂАЈНИМ ОСНОВАМА	3
<i>др Милица Добричић, мр Тијана Живановић Милић</i> ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ И РЕВИТАЛИЗАЦИЈА РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА У ЗАШТИЂЕНИМ ПРИРОДНИМ ДОБРИМА – ПРИМЕР СПЕЦИЈАЛНОГ РЕЗЕРВАТА ПРИРОДЕ УВАЦ	13
<i>мр Милена Станојевић, Марија Марковић</i> ПОТЕНЦИЈАЛИ И ОГРАНИЧЕЊА ЗА РАЗВОЈ РУРАЛНИХ НАСЕЉА КРОЗ ИЗРАДУ УРЕЂАЈНИХ ОСНОВА	21
<i>мр Драган Дрндаревић</i> РЕВИТАЛИЗАЦИЈА РУРАЛНИХ ПРЕДЕЛА НАЦИОНАЛНОГ ПАРКА „ЂЕРДАП“	29
<i>Проф. др Весна Златановић Томашевић</i> РУРАЛНА ПОДРУЧЈА И ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ	39
<i>Милица Игић, др Милена Динић Бранковић, др Јелена Ђекић, др Милица Љубеновић, Михаило Митковић</i> РУРАЛНА ПОДРУЧЈА У РЕГИОНУ ЈУЖНЕ И ИСТОЧНЕ СРБИЈЕ- ПРЕГЛЕД ПОСТОЈЕЋИХ ПРОБЛЕМА И МОГУЋНОСТИ ЗА РЕВИТАЛИЗАЦИЈУ	45
<i>Весна Исајловић</i> РЕВИТАЛИЗАЦИЈА НАСЕЉА ВЕЛИКА МОШТАНИЦА КРОЗ ИЗРАДУ ПЛАНА ДЕТАЉНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ ...	53
II МОДЕРНИ КАТАСТАР КАО ОСНОВНА ПОДЛОГА ОДРЖИВОГРАЗВОЈА	63
<i>Огњенка Илић, Љубица Драгутиновић, Андреја Маринковић, Оливера Степановић</i> ИЗРАДА САВРЕМЕНОГ КАТАСТРА НЕПОКРЕТНОСТИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	65
<i>Николина Влатковић, Марко Мршевић</i> УТИЦАЈ САВРЕМЕНИХ ТЕХНОЛОГИЈА НА ПОСТУПАК КОМАСАЦИЈЕ И ЗНАЧАЈ СЕРВИСА РГЗ-А У ПРОСТОРНОМ ПЛАНИРАЊУ	73
<i>Огњенка Илић, Дијана Обровић, Милица Лешњак, Гордана Коровљевк, Драган Трифуљеско</i> ИНФРАСТРУКТУРНИ ПРОЈЕКТИ НЕПОКРЕТНОСТИ И ВОДОВА У МОДЕРНОМ КАТАСТРУ	79
<i>Јелена Матић Вареница</i> ВИЗИЈА КАТАСТРА 2034, ПОТРЕБА ИЛИ МОГУЋНОСТ?	87
<i>Билјана Мартиненко, Далибор Бабић</i> ЈАЧАЊЕ НАДЗОРНИХ МЕХАНИЗАМА УВОЂЕЊЕМ САВРЕМЕНИХ РЕШЕЊА У ИНСПЕКЦИЈСКОМ НАДЗОРУ КАО ЕЛЕМЕНТ СТРАТЕШКИХ ЦИЉЕВА РЕПУБЛИЧКОГ ГЕОДЕТСКОГ ЗАВОДА	93
<i>Вања Шимунић</i> НОВ СИСТЕМ ДИСТРИБУЦИЈЕ ГЕОПРОСТОРНИХ ПОДАТАКА – ВИШЕСТРУКА ПРИМЕНА И БЕНЕФИТ	99
III УРБАНА ОБНОВА И РЕГЕНЕРАЦИЈА ГРАДСКОГ ЈЕЗГРА И ЗНАЧАЈНИХ ГРАДСКИХ ЦЕЛИНА ...	105
<i>мр Вања Вукадиновић Ђурић</i> ОЧУВАЊЕ ГРАДИТЕЉСКОГ НАСЛЕЂА У ПЛАНОВИМА УРБАНЕ ОБНОВЕ ЗНАЧАЈНИХ ГРАДСКИХ ЦЕЛИНА У НОВОМ САДУ У ПЕРИОДУ ПОСТСОЦИЈАЛИЗМА И РАЗВОЈА ТРЖИШНЕ ЛОГИКЕ ЛИБЕРАЛНОГ КАПИТАЛИЗМА	107
<i>др Марија Лалошевић, Андреа Јовановић</i> РЕГУЛАЦИОНИ ПЛАНОВИ РЕКОНСТРУКЦИЈЕ БЛОКОВА СА КРАЈА ДЕВЕДЕСЕТИХ: ИСКУСТВА, ПОУКЕ И СУДБИНА ТРИ ПЛАНА СА ПОДРУЧЈА ЦЕНТРАЛНЕ ЗОНЕ БЕОГРАДА	117

Садржај

<i>Теодора Симић, Алекса Ристић</i> КОСАНЧИЋЕВ ВЕНАЦ – БАСТИОН ИСТОРИЈЕ, РЕЛИГИЈЕ И КУЛТУРЕ ОД СИНГИДУНУМА ДО МОДЕРНОГ БЕОГРАДА	125
<i>мр Марко Иванишевић, др Неда Живак, мр Бориша Мандић</i> ДИНАМИКА ИЗРАДЕ РЕГУЛАЦИОНИХ ПЛАНОВА У ФУНКЦИЈИ УРБАНЕ ОБНОВЕ – ИСКУСТВА ИЗ ГРАДА БАЊА ЛУКА	131
<i>др Денис Амбруш</i> ЛУКЕ СЕЊ И БАКАР – ОПСТАНАК ГРАДА БЕЗ ШИРЕЊА ТЕРИТОРИЈЕ	137
<i>Снежана Кецман</i> ЗЕЛЕНЕ ПОВРШИНЕ: КЉУЧНИ ЕЛЕМЕНТ УРБАНЕ РЕГЕНЕРАЦИЈЕ ГРАДОВА И УНАПРЕЂЕЊА КВАЛИТЕТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ.....	145
<i>Јелена Шћекић, др Марко Николић</i> РЕГЕНЕРАЦИЈА ИНДУСТРИЈСКОГ НАСЛЕЂА У КОНТЕКСТУ САВРЕМЕНОГ ГРАДА: ПРВА МОДЕРНА гаража У БЕОГРАДУ	151
<i>др Јана Липковски</i> ИНОВАЦИЈЕ И ИЗАЗОВИ У УРБАНИСТИЧКОМ ПЛАНИРАЊУ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИХ УСТАНОВА У КОРЕЛАЦИЈИ СА ОДРЖИВИМ УРБАНИСТИЧКИМ РАЗВОЈЕМ ГУСТО ИЗГРАЂЕНИХ УРБАНИСТИЧКИХ СРЕДИНА	159
<i>Милица Вучић, проф.др Александра Ђукић, др Бранислав Антонић</i> РЕГЕНЕРАЦИЈА СМЕДЕРЕВСКОГ ПРИОБАЉА ЈУГОВО ПО МОДЕЛУ УРБАНОГ ПАРКА	167
<i>Александра В. Милошевић</i> ГРАДСКО ЈЕЗГРО: УРБАНА РЕГЕНЕРАЦИЈА, РЕ(-)ИМАГИНАЦИЈА И ПОСТ-ИНДУСТРИЈАЛИЗАМ – СТУДИЈА СЛУЧАЈА У ФРАНЦУСКОЈ	175
<i>Урош Антић, др Љилјана Јевремовић, Ана Станојевић, др Александар Милојковић</i> ПОТЕНЦИЈАЛИ И ОГРАНИЧЕЊА КОМПЛЕКСА ИНДУСТРИЈСКОГ НАСЛЕЂА У ЦЕНТРАЛНИМ ГРАДСКИМ ЗОНАМА – СЛУЧАЈ БЕОГРАДСКОГ ПАМУЧНОГ КОМБИНАТА	183
<i>Бранимир Ђирић, Александра В. Милошевић</i> „ГРАД У МУЗЕЈУ“ УРБАНИСТИЧКО-АРХИТЕКТОНСКО РЕШЕЊЕ УРБАНЕ ОБНОВЕ И РЕХАБИЛИТАЦИЈЕ ПРОСТОРНО КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКЕ ЦЕЛИНЕ „ВОЈНО-ТЕХНИЧКИ ЗАВОД У КРАГУЈЕВЦУ“	193
<i>Мр Драган Дрндаревић</i> УРБАНА ОБНОВА И РЕГЕНЕРАЦИЈА СТАРОГ ВАРОШКОГ ЈЕЗГРА ВЕЛИКОГ ГРАДИШТА КАО ПРОСТОРНЕ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКЕ (АМБИЈЕНТАЛНЕ) ЦЕЛИНЕ	199
<i>Негосава Анђелковић, проф.др Александра Ђукић, др Бранислав Антонић</i> МАРИНА КАО КЉУЧНИ ПРОЈЕКАТ ЗА РЕГЕНЕРАЦИЈУ ПРИОБАЉА СМЕДЕРЕВА	207
<i>Бојан Алимпић, Јана Богдановић</i> УСПОСТАВЉАЊЕ ВИЗИЈЕ И ОСОВИНЕ РАЗВОЈА ГРАДА – ПЛАНИРАЊЕ НОВОГ МАЧВАНСКОГ ТРГА	215
<i>Мр Борка Протић</i> ПРОСТОРНА ЦЕЛИНА МАРИНА „ДОРЂОЛ“ – ГЕНЕРАЦИЈЕ ПЛАНЕРА ПЛАНИРАЛЕ СУ НАЧИН ТРАНСФОРМАЦИЈЕ ОВЕ ЦЕЛИНЕ	223
<i>др Дарко Полић</i> АЛМАШКИ КРАЈ У НОВОМ САДУ – РЕГЕНЕРАЦИЈА ЗАШТИЂЕНЕ ПРОСТОРНЕ КУЛТУРНО – ИСТОРИЈСКЕ ЦЕЛИНЕ КРОЗ ЈАВНО-ЦИВИЛНУ САРАДЊУ	231
<i>Весна Теофиловић.</i> ИНТЕГРИСАЊЕ ВЕРНАКУЛАРНОГ НАСЛЕЂА У САВРЕМЕНИ УРБАНИ РАЗВОЈ БЕОГРАДА: УЛОГА УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНИРАЊА	239
<i>Јасмина Вујовић</i> УРБАНА ОБНОВА КОМПЛЕКСА СТАРЕ ВАЈФЕРТОВЕ ПИВАРЕ У ПАНЧЕВУ	249

IV ПЛАНИРАЊЕ И ИЗГРАДЊА ВИШЕСПРАТНИХ ОБЈЕКТА – ПРЕДНОСТИ И МАНЕ	257
<i>Mr Миодраг Ференчак</i> „НЕКОЛИКО НАПОМЕНА О УРБАНИЗМУ, ЕВОЛУЦИЈИ И ПОЖЕЉНОЈ БУДУЋНОСТИ САДРЖАЈА И ОБЛИКА СТАНОВАЊА У ГРАДУ	259
<i>Алекса Ристић, Теодора Симић</i> ПЛАНИРАЊЕ КОЛЕКТИВНОГ СТАНОВАЊА У ПЕРИФЕРНОЈ ЗОНИ ЛАЗАРЕВЦА – НОВИ ГРАДСКИ ЦЕНТАР	271
<i>Марија Стојковић</i> УЛОГА ПРИВАТИЗАЦИЈЕ У КРЕИРАЊУ ЈАВНОГ ПРОСТОРА ПРИВАТИЗАЦИЈА И КОМЕРЦИЈАЛИЗАЦИЈА ЈАВНОГ ПРОСТОРА КАО МЕТОД РЕГЕНЕРАЦИЈЕ: ДИСКУСИЈА ЕФЕКТА НА ПРИМЕРУ БЕОГРАДА НА ВОДИ	277
V УРБАНИЗАМ И ИНЖЕЊЕРСКЕ ДЕЛАТНОСТИ У ФУНКЦИЈИ РАЗВОЈА СИСТЕМА ОБНОВЉИВИХ ИЗВОРА ЕНЕРГИЈЕ	283
<i>Душан Миладиновић, Владимир Марковић, Дејан Маеровић</i> ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА СТУДИЈЕ О ОБНОВЉИВИМ ИЗВОРИМА ЕНЕРГИЈЕ НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА НОВОГ САДА У УРБАНИСТИЧКИМ ПЛАНОВИМА	285
<i>Марија Михајловић, проф.др Љиљана Стошић Михајловић</i> МЕРЕ ОБНОВЕ КАРАКТЕРИСТИЧНИХ ЕЛЕМЕНАТА ТЕРМИЧКОГ ОМОТАЧА СТАМБЕНИХ ЗГРАДА У ЦИЉУ УНАПРЕЂЕЊА ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ	293

Милица Вучић
Проф. др Александра Ђукић
Др Бранислав Антонић¹

РЕГЕНЕРАЦИЈА СМЕДЕРЕВСКОГ ПРИОБАЉА ЈУГОВО ПО МОДЕЛУ УРБАНОГ ПАРКА

Град Смедерево данас се доживљава као велико индустријско средиште Србије. Међутим, он има и многе друге потенцијале попут Смедеревске тврђаве. Велика предност града је и дуга дунавска обала уз коју се град развијао и захваљујући којој се дефинисао. Велики део приобалног земљишта данас није уређен у погледу градских намена и садржаја. Управо ови простори треба да се сачувају и добију на значају. Један од тих простора је стара рекреативна зона у Југову која је још у време Првог светског рата била препозната као одлично место за одмор. Ова чињеница је данас посебно значајна из разлога што људи имају све мање времена, како за себе и своје ближње, тако и за боравак у природи. Поред тога, све већи удео канцеларијаских послова утиче на здравље људи. Због тога је модел урбаног парка идеалан као решење овог проблема. Урбани паркови постају веома атрактивна места, а представљају површине зелених отворених простора које су присутне у урбаним контекстима и имају важну рекреативну, еколошку и друштвену функцију, доприносећи бољем квалитету живота.

Кључне речи: приобаље, Југово, урбани парк, рекреација, здравље, природа, Смедерево.

The city of Smederevo is considered as a large industrial center of the present-day Serbia. However, it has many other potentials, such as Smederevo Fortress. The great advantage of the city is the long Danube riverfront, along which the city developed and thanks to which has defined itself. A large part of the riverfront land today is not regulated in terms of urban functions and contents. Exactly these spaces should be preserved and gain importance. One of those areas is the old recreation area in Jugovo, which was known as an excellent place for vacation even during the First World War. This fact is especially important today, because people have less and less time, both for themselves and their loved ones, and for spending it in nature. In addition, an increasing share of office work affects people's health. That is why the urban park model is ideal as a solution to this problem. Urban parks are becoming very attractive places, and they represent areas of green open spaces that are present in urban contexts and have an important recreational, ecological and social function, contributing to a better life.

Keywords: riverfront, Jugovo, urban park, recreation, health, nature, Smederevo.

1. УВОД

Смедерево је био и остао познат као индустријски град, те су његови највећи проблеми постојање напуштених индустријских комплекса, а затим и загађење које се из истих производи и шири, што доводи до проблема са лошим квалитетом ваздуха. Поред тога, велики проблем представља и недостатак рекреативних и зелених површина, које би подстакле грађане на боравак у природи, физичку активност и дружење и делимично би утицали и на ниво загађења ваздуха, јер би озелењена подручја производила више кисеоника, филтрирала ваздух и смањивала ниво буке (ORCA, 2021).

Ово данас није само проблем Смедерева, већ градског живота уопште. Све више су актуелне теме очувања менталног и физичког здравља, очувања природе и зеленила, али и њихове уске повезаности и међусобног утицаја. Проблеми данашњице утичу на ментално здравље појединца, те ово постаје проблем који се посматра на глобалном нивоу, јер је његова заступљеност све већа и озбиљнија (Delagran, 2016). Да би се заједницама, односно појединцима омогућила повезаност и комуникација, потребан им је заједнички простор. Урбани дизајн може да дефинише ниво социјализације и комуникације у простору, што утиче на развијање когнитивних вештина код људи, социјалну кохезију и осећај заједништва (Марић, 2020).

Предмет овог рада је управо модел урбаног парка, који доприноси решавању свих наведених проблема. Урбани паркови представљају отворене јавне просторе у граду који становницима нуде потребну рекреацију и зелени простор. Осмишљени су да поспеше ментално здравље, повећају време проведено у природи, подстакну физичку активност и социјализују људе (City

¹ Милица Вучић, студент пете године Интегрисаних академских студија Архитектуре на Архитектонском факултету у Београду, vucic.m1510@gmail.com.

Др Александра Ђукић, дипл.инж.арх., редовни професор Архитектонског факултета у Београду, adjukic@afrodita.rcub.bg.ac.rs.

Др Бранислав Антонић, дипл.инж.арх., асистент на Архитектонском факултету у Београду, antonics83@gmail.com.

parks alliance, б.д.). Ова места треба да промовишу људско или друштвено благостање. Благостање се дефинише као позитивно, социјално и ментално стање, а не само као одсуство бола, nelaгодности и неспособности (Konijnendijk, et al, 2013).

Проналажењем начина за решавање проблема уређења приобалних зона кроз модел урбаног парка, као велике предности града, отвара се могућност боље презентације Смедерева и његових квалитета, а самим тим и потенцијални нови идентитет града. Главни циљ истраживања је да се утврди да ли постоји и колики утицај урбане регенерације са елементима озелењавања на повећање квалитета живота појединца и заједнице, који су добици за ментално и физичко здравље становника и како то утиче на даљи развој града.

2. МЕТОДОЛОГИЈА

Рад је постављен као студија случаја на примеру парка у подручју Југова у западном делу градске зоне Смедерева и на обали Дунава. Како је овај парк на Југову једини случај у анализи, пре његове анализе дата је теоријска поставка за тему урбаних паркова. На основу ње је постављен скуп критеријума за анализу парка. Извођењем главних налаза на основу студије случаја, али и путем анализе Кевина Линча у виду анонимне анкете коју су попуњавали грађани Смедерева, и њиховим повезивањем са претходно датом теоријском поставком добијене су, како смернице за пројекат на примеру парка на Југову, тако и за шире препоруке за функционално и физичко планирање и пројектовање урбаних паркова као кључних елемената за „зелену“ урбану регенерацију.

3. ТЕОРИЈСКА ПОСТАВКА – УРБАНИ ПАРКОВИ

Дефиниција појма урбана регенерација (оздрављење) се све чешће употребљава за шири појам који обухвата реконструкцију, а може да се односи како на најуже просторе нпр. јавне просторе, тако и на ширу територију града. Подразумева учешће различитих аспеката реконструкције у том поступку, а то су социјалне промене, економско унапређење и др. (Vaništa Lazarević, 2002). У овом поступку укључени су, како поступци обнове старог, тако и реконструкција, изградња новог наслеђа. Урбана регенерација је посебно осетљива према постојећој физичкој структури коју настоји да сачува и узима је као полазишну тачку за дефинисање различитих делатности регенерисања дела града (Caldarović, 2010).

Предмет регенерације могу бити отворени градски простори који су увек имали функцију места сусрета, трговине и социјализације. Град представља сцену за размену свих врста информација, добара и услуга, а преко градских улица омогућен је приступ и конекција између свих функција града (Вујадиновић, 2016). Одређен мрежом улица и обликован објектима, међусобно испреплетан, овај комплекс просторне грађе формира место нашег јавног живота у граду (Gehl, 2010). Отворени јавни градски простор представља тродимензионални просторни елемент, који садржи јавну површину са функцијом кретања и задржавања корисника, али и њихове међусобне интеракције, као и преношења временских и историјских записа, што чини културолошки и едукативни значај (Ђукић, 2021).

У отворене јавне просторе се, између осталог, убрајају простори рекреације, као главна места за одржавање спортско-рекреативних активности и побољшање физичког здравља корисника. Одређени простор није по себи рекреативан, већ то постаје када га човек тумачи и користи као таквог. У том смислу се као рекреативни могу сагледавати сви градски простори који служе рекреацији човека, одговарајуће уређени, опремљени и позиционирани у односу на корисника, који омогућавају одвијање рекреативних активности и који одговарајућим својствима доприносе задовољавању рекреативних потреба људи у граду. Рекреативни постају онда када их човек тумачи као такве и користи у рекреативне сврхе (Живковић, 2015).

Урбани паркови представљају отворене површине које пружају простор за опуштање, вежбање и друштвена окупљања. Често укључују игралишта, столове за пикник и стазе за шетњу. Они су понекад једина отворена и зелена површина у блоковима који су изграђени. Неки од најважнијих бенефита урбаних паркова су: обезбеђују место за одмор и опуштање, подстичу спонтану друштвену интеракцију и друштвена окупљања, омогућавају члановима заједнице приступ природи, промовишу физичку активност, могу смањити криминал у окружењу, побољшавају квалитет ваздуха, подржавају биодиверзитет, помажу у контроли температуре и влажности (Wabash Valley, 2022). Урбани паркови морају бити у центру или близу центра насеља како би већини становника били доступни на само неколико минута хода; морају изгледати привлачно и отворено; треба да буду окружени тротоарима и јавним површинама, а ипак не преблизу стамбених насеља; у близини треба да буде стајалиште јавног превоза, као и неке продавнице и јавне зграде; треба да задрже природне кривине и природан брдовит облик земљишта,

одржавање природне контуре земљишта је веома битна карактеристика доброг парка (Konijnendijk, et al, 2013; Wabash Valley, 2022). Добри урбани паркови су више од отворених површина прекривених травом. Они су смирујући заједнички простор где се људи осећају пријатно када се окупљају. Имају функционалне и атрактивне садржаје, али не такве да се одaje утисак да је парк превише дизајниран и скучен. Људи би требало да могу да виде кроз парк и да могу лако да ходају кроз њега. Ово је важно за безбедност и такође спречава да парк буде превише дизајниран (ORCA, 2021).

ГЛАВНЕ СМЕРНИЦЕ за пројектовање паркова (Wabash Valley, 2022):

1. ДОСТУПНОСТ: паркови би требало да се налазе у близини центра града ради доступности већем броју становника;
2. ЈАВНИ ПРЕВОЗ: у близини парка треба да се налази стајалиште јавног превоза, продавнице и јавне зграде, али без стварања гужве;
3. ОБЛИКОВАЊЕ: паркови треба да задрже природну контуру и облик земљишта;
4. КАРАКТЕР ПРОСТОРА И САДРЖАЈИ: отвореност и пространост су њихове главне карактеристике, уз разнолике садржаје;
5. РАСВЕТА: потребна је адекватна осветљеност ради безбедности и могућности ноћног коришћења;
6. ЗЕЛЕНИЛО: парк не сме бити превише дизајниран и скучен, тј. зелени елемент мора остати преовлађујући;
7. БАЛАНС ИЗГРАЂЕНИХ И ПРИРОДНИХ ЕЛЕМЕНАТА: однос природних и дизајнираних елемената мора бити избалансиран;
8. ДРУШТВЕНОСТ: парк треба да позива на социјализацију и дружење, али и рекреацију и забаву.

3.1 Примери добре праксе

Избор примера добре праксе је направљен на основу карактеристика градова које би могле да повезују изабране градове и Смедерево и на основу којих би се они међусобно упоређивали, попут величине града, броја становника, развијености, уређености, близине реке... Изабрани примери су:

- 1) Mardid Rio / Мадрид, Шпанија / 2015. / 120 ха / градска управа;
- 2) Gondomar Polis Project / Порто, Португал / 2009. / 44 ха / градска управа;
- 3) Comana adventure park / Букурешт, Румунија / 2004. / 9800 ха / градска управа.

	Madrid Rio	Gondomar Polis Project	Comana adventure park
ДОСТУПНОСТ	У непосредној близини центра града	У близини центра града, а ипак на периферији	Удаљен 45 км од града, изолован
ЈАВНИ ПРЕВОЗ	Смањење гужве, буке и загађења у граду; доступност јавног превоза и комерцијалних садржаја	Смањење урбаног ширења; доступност превоза и комерцијалних садржаја	Бег од градске буке и загађености; у близини аутобуско стајалиште и комерцијални садржаји
ОБЛИКОВАЊЕ	Праћење природног облика терена који је у највећој мери раван	Делимично праћење терена који је у паду према реци	Потпуно задржан природан облик земљишта и све природне карактеристике
КАРАКТЕР ПРОСТОРА И САДРЖАЈИ	Нови спортски и рекреативни садржаји; организација различитих културних и забавних догађаја на отвореном	Изградња бицикlistичке стазе, али и шеталишта; отворен и простан простор; мањак садржаја	Различите активности, разонода и рекреација; комбинација отворених ливада и затворенијих шумских простора
РАСВЕТА	Постоји адекватна расвета	Постоји адекватна расвета	Постоји адекватна расвета
ЗЕЛЕНИЛО	Разнолика и обновљена флора и фауна	Ниска зеленило доминира, дак је висока по ободима	Заштита и нега разнолике флоре и фауне
БАЛАНС	Приближавање зелених елемената кроз урбану матрицу	Квалитетни урбаног дизајна у спрези са природом	Јака мало изграђених елемената који би нарушили пејзаж
ДРУШТВЕНОСТ	Повезивање становника и њихова интеракција уз физичку активност	Повезивање становника, одмор и разонода	Повезивање човека са природом; разонода и различите активности

Сл. 1: Приказ угледних примера кроз анализу главних смерница за пројектовање паркова

Сл. 2-4: Угледни примери паркова - Mardid Rio, Gondomar Polis Project, Comana adventure park

Компаративна анализа је урађена на основу осам одабраних карактеристика, а резултати ове анализе ће бити искоришћени у изради смерница за будућу реконструкцију одабраног урбаног парка у Смедереву (слика 1, слика 2-4).

4. ПОТЕНЦИЈАЛИ И РАЗВОЈНЕ МОГУЋНОСТИ ПАРКОВА У СМЕДЕРЕВУ

4.1 Дунав и Смедерево

Река Дунав поред Смедерева протиче у дужини од 45 км, од Орашца на 1124 км до ушћа Мораве на 1103 км, и до Костолца на 1079 км (Стојиљковић, 2016).

Положај Смедерева на обали Дунава представља изузетну предност у многим аспектима, а нарочито у саобраћајном. Дунав отвара могућност комуникације не само са градовима у Србији, већ и са великим делом Европе. Захваљујући овом речном ресурсу могу се отворити могућности за значајан развој туризма, али и транспорта и саобраћаја. Смедерево је захваљујући Дунаву директно повезано са значајним регионалним центрима попут Београда и Новог Сада. Ова повезаност има многе предности попут лакшег транспорта и комуникације, али и недостатке попут туристичког потенцијала Смедерева који остаје у сенци Београда и Новог Сада као главних туристичких центара на Дунаву.

Дунав је национална и међународна вредност, али и потенцијал који није адекватно искоришћен и нема одговарајућу презентацију на локалном нивоу. Поред загађености саме воде, постоје и други проблеми због којих је развој приобаља онемогућен, попут ограничене приступачности приобалним зонама, нелегалне градње и многих приватних парцела уз Дунав. Уз решавање наведених проблема, или барем неких од њих, као и уз побољшање квалитета воде, приобална зона Смедерева може бити значајан фактор туристичке валоризације.

4.2 Паркови и зеленило у Смедереву

Чињеница је да је Смедерево познато као индустријски град, што о њему даје слику града велике загађености са мањком зелених површина и паркова. Упркос томе, у Смедереву постоји неколицина уређених зелених простора и паркова који могу донекле допринети активности грађана и природнијем амбијенту, иако овде не постоји неки већи озелењени простор или градски парк (слика 5). Свакако највећи парк у Смедереву који заслужује посебан значај је Тврђавски парк који се налази у оквиру Смедеревске Тврђаве (слика 6). Одмах након овог парка по величини је Горански парк који се налази на западу и периферији града, а затим и Дунавски парк смештен на шеталишту поред Дунава. У самом центру града постоји свега пар паркова који су малих површина и служе само за одмор и шетњу, а не и за спорт и рекреацију.

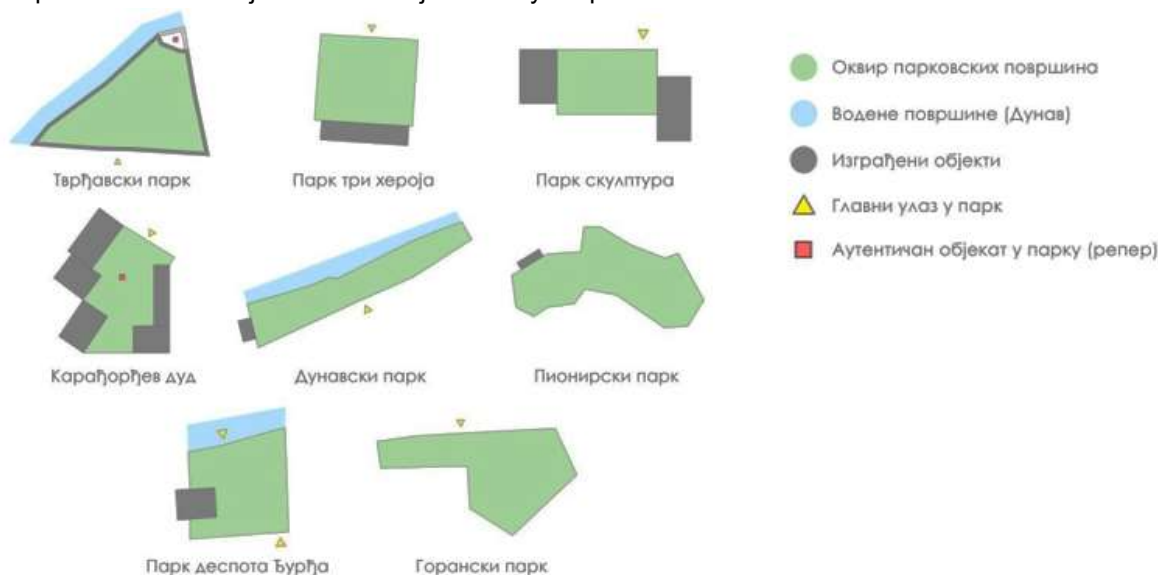
Први парк у Смедереву изграђен је изван вароши, у винограду и око летњиковца Обреновића за време кнеза Милана након српско-турског рата 1876-1878. За прву прилику била је то уређена башта за шетање владара и његових гостију. Пошто је у Смедерево краљ често долазио бродом и у свом летњиковцу примао разне делегације, општина града је почетком 20. века преуредила центар града и околину пристаништа где би брод пристајао. Тада је направљен сквер на данашњем Тргу Револуције, те су се од тада полако формирале остале парковске површине у граду (Павловић, 1980).

Сл. 5: Лево / Приказ паркова у Смедереву; црвена – ужи центар, плава - шири центар града (аутор: М. Вучић М, 2023); Сл. 6: Десно / Тврђавски парк у средишту тврђаве (извор: Youtube).

Тврђавски парк – свакако најзначајнији и највећи парк, који је донекле и симбол града. Овај парк се налази у непосредној близини центра, доступан је свим становницима, али и туристима и незаобилазна је дестинација за посету. У његовој близини се налази неколико јавних установа, главна аутобуска станица, као и неки комерцијални садржаји. Парк је задржао природну контуру земљишта, отворен је и простран и пружа далек видик и поглед на све делове тврђаве. Пошто Тврђава спада у главне атракције града, парк је адекватно осветљен, тако да се у њему може безбедно боравити и ноћу. Зелени елемент у парку доминира, штавише, дизајнираних елемената скоро и да нема. Сви материјали су природни, направљени од дрвета, што додатно доприноси амбијенту. Непосредно поред централног дела парка налази се велики атлетски стадион који је намењен за спорт и рекреацију. У овом парку се сваке године одржавају бројне манифестације и фестивали који доприносе повезивању грађана (Међународни позоришни фестивал, Амбијентални музички фестивал, Међународни филмски фестивал...).

На следећем шематском приказу издвојени су сви паркови, њихови правилни или неправилни облици, главни улази, репери које садрже и границе које су у већини случајева слободне и не постоје, а у неким случајевима постоје и условљене су реком или изграђеним објектима (слика 7). Овом шемом паркова могу се упоредити постојећи паркови у Смедереву и уочити многе неправилности на које би се касније могла усмерити пажња.

Сл. 7: Шематски приказ паркова у Смедереву (аутор: М. Вучић, 2023)

4.3 Анализа анкете Кевина Линча

Анкета је спроведена на становницима Смедерева који су путем друштвене мреже *Facebook* анонимно одговарали на питања. Након анализе одговора из анкете може се доћи до ставова грађана према урбаној структури града. Питања су постављена тако да се фокусирају на највеће предности и мане како грађани Смедерева доживљавају елементе урбаног простора, попут градских чворишта, репера, главних пешачких коридора и урбаних целина. Анкета садржи десет питања, а у наставку су издвојени одговори на најзначајнија питања која могу бити повезана са парковским површинама. Број испитаника у тренутку сумирања резултата је био 409.

Сл. 8-9: Графички приказ најзначајнијих одговора добијених из анкете (аутор: М. Вучић, 2023)

На основу спроведене анкете, као и на основу коментара грађана, може се закључити који делови града су посећенији од других, попут главног градског трга, где грађани бораве и по лепом летњем времену, али и у зимском периоду захваљујући кафићима и затвореним просторима. Поред тога, највећа предност и атракција града је Тврђава, а уз њу и дунавски кеј и Летњиковац Обреновића. Према резултатима анкете, највећа мана града и препрека до приобаља представља запуштена пруга која одваја град и Тврђаву, као и загађеност и неуређеност зелених површина.

Упркос чињеници да је Тврђава оличење Смедерева и његова највећа атракција, резултати анкете су показали да је управо ово место у граду где се они осећају најмање безбедно ноћу. Разлоге овог проблема треба тражити у величини и пространости овог простора, који није на свим местима адекватно осветљен и који је омеђен високим зидинама Тврђаве који визуелно одају утисак затворености. Из Тврђаве је могуће изаћи на свега неколико излаза, што додатно оставља утисак смањене слободе кретања. Парковске и зелене површине у Смедереву имају највећу посећеност у летњем периоду, иако ни тада немају толико елемената и садржаја који би задржавали кориснике и мотивисали их на дружење и подстицали физичку активност.

5. АНАЛИЗА ПЛАНСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

Намене	Постојеће стање	Планирано стање
Саобраћај	<ul style="list-style-type: none"> - Два велика паневропска коридора - копнени X и водни VII, државни пут I реда (M-24) и аутопут E-75; - Квалитет саобраћајница је незадовољавајући; - Недостатак бициклистичких стаза. 	<ul style="list-style-type: none"> - Предвиђене су две јавне приступне саобраћајнице комплексу <i>Излетиште Југово</i>; - Остваривање везе комплекса <i>излетиште Југово</i> са постојећом градском уличном мрежом.
Спорт и рекреација	<ul style="list-style-type: none"> - Постојећи спортски објекти углавном не задовољавају савремене спортске стандарде на широј територији Смедерева, док на ужој задовољавају; - Недовољан број спортско-рекреативних садржаја. 	<ul style="list-style-type: none"> - Програмско унапређење постојећих објеката савременим потребама; - Изградња нових садржаја у оквиру Марине Смедерево и на приобаљу; - Планиран је спортско-рекреативни комплекс на локацији Излетиште Југово.
Зеленило	<ul style="list-style-type: none"> - Недовољно зеленила на градском подручју, које је неповезано, неравномерно распоређено и nedовољно уређено. 	<ul style="list-style-type: none"> - Уређење и ревитализација постојећих зелених површина; - Формирање нових скверова и зелених површина које су повезане.
Туризам	<ul style="list-style-type: none"> - Туризам није развијен сразмерно могућностима и потенцијалима; - Кључни просторни и садржајни туристички ресурси града сконцентрисани су пре свега у градском центру Смедерево. 	<ul style="list-style-type: none"> - Нови садржаји планирају се у оквиру будућег комплекса Марине, у приобалном дунавском појасу на потезу од градског подручја до Југова. - Изградња је посебно усмерена на развој смештајних капацитета.

Табела 1: Анализа планске документације по критеријумима

Анализом планске документације и поређењем постојећег и планираног стања долази се до битних закључака који говоре у ком смеру би Смедерево, а пре свега Југово, требало да се развија. Планираним стањем предвиђен је обиман развој и ревитализација постојећих објеката, као и изградња нових објеката са мноштвом садржаја. Овим плановима би се значајно унапредило стање Смедерева и Југова као излетишта, што би доста подстакло развој туризма, а затим и спорта и рекреације (табела 1).

6. СМЕРНИЦЕ НА ОСНОВУ ПРЕТХОДНЕ АНАЛИЗЕ

Кроз теоријску анализу појмова урбане регенерације, отворених јавних простора, простора рекреације и појма урбаног парка, добијају се смернице за планирање и пројектовање урбаних паркова на територији Југова и Смедерева, али и градова сличне величине, развијености и положаја.

Услед недовољне искоришћености туристичког потенцијала простора Југова и мања смештајних капацитета на територији целог Смедерева, изградњом спортско-рекреативног комплекса кроз концепт урбаног парка и додатним садржајима попут смештајних јединица, ресторана, кафића... Излетиште Југово би доживело значајну промену која би гарантовала процват пре свега у туристичком смислу. Најпре повећањем броја посетилаца којима би било омогућено преноћиште у новом, пријатном и уређеном амбијенту, а затим и низом различитих активности које би их заинтригирале и, поред других атракција града, задржале и продужиле им боравак у граду.

Сам урбани парк би се састојао из уређених зелених површина које би оплемењивале простор и доприносиле благостању грађана који у њему свакодневно бораве, затим од спортско-рекреативних садржаја којима би се постепено физичко здравље корисника и подстакла њихова активност и угоститељско-туристичких садржаја који би пружали могућност дужег боравка и основне услуге које подразумевају оброке и одмор. Уз ове основне намене, постојали би и пропратни садржаји који би могли додатно побољшати туризам, као што је пристан који би унапредио водени транспорт и представљао и вид атракције, али и ревитализована вила која би се могла користити у културне сврхе и догађаје.

Сам простор овог урбаног парка треба најпре да прати основне смернице које подрзаумевају елементе који привлаче посетиоце, а то су пре свега отвореност, пространост, доступност, природан амбијент, безбедност. Парк треба да поседује просторе који би позивали кориснике на интеракцију и социјализацију. Новонастала чворишта у парку би представљала иновативна, нова места сусрета, као и потенцијална места за одржавање већих догађаја који би интригирани и зближавали грађане, попут концерата, представа, локалних фестивала, организованих спортских активности. Зелени елемент мора да доминира, а најбоље је када постоји избалансирани однос између високог и ниског зеленила. Високо зеленило које већ постоји треба сачувати, а ново дрвеће које би било засађено требало би да буде пажљиво изабрано тако да се уклапа са постојећим, али и да му одговарају дати услови. Дизајнирани елементи у парку имају задатак да забаве и активирају становнике, пре свега у физичком смислу. Ови елементи треба да буду распоређени по парку и доступни за све узрасте, тако да се игралиште за децу не меша са теретаном на отвореном или столовима за шах за старије. Уз ове основне елементе парка, могу се наћи и пропратни садржаји који би допринели дужем боравку туриста, попут смештајних јединица у виду мањег хотела и бунгалова, и ресторана и кафића који би омогућили потребни предак уз оброк и пиће у лепом амбијенту. Ови објекти би требало да се налазе на ободима парка тако да не нарушавају фокус на природу. Њихов положај може бити и на природним узвишењима са којих ће се пружати лепе визуре које ће привлачити кориснике.

Излетиште Југово би овим променама и залагањима успело да делимично реши неке од пропуста Смедерева, али и проблеме који постоје на глобалном нивоу. Овај део града би тада постао нови атрактер који би привлачио туристе, али и своје становнике, позивао их да бораве у овом простору, активирају се и социјализују. Смедеревци би добили нови градски репер који би био идеално место за разоноду, спорт, дружење и организовање догађаја на нивоу града.

7. ЗАКЉУЧАК

Савремен начин живота са собом доноси многе предности, али и недостатке који се одражавају на, пре свега физичко и ментално здравље појединца, а затим и на активности и блискост заједнице. Такође, из ових позитивних и негативних аспеката произилазе нове потребе које је потребно истражити и пронаћи одговарајуће решење, а које неће нарушити постојеће стање и идентитет подручја, већ ће обезбедити адекватан квалитет живота заједнице. Може се закључити да одговор на овај проблем представља неку врсту отворених јавних простора, који би створили јачу везу између природе и човека. Поред тога, ови простори нису само

функционални, већ и социјални феномени. Они представљају просторе који су свима доступни, места сусрета и окупљања, центар градског живота. Нуде свима једнаке могућности за учествовање у различитим активностима. Они треба да подстакну комуникацију и интеракцију својих становника и да на сваки могући начин оживе урбану средину.

На основу ових условљености спроведено је истраживање урбаних паркова као најбољег решења за наведене проблеме. Кроз овај рад се закључује да физичка структура простора у граду много утиче на активности које се у њима обављају. Доступни, безбедни, отворени, читљиви и живи урбани паркови, као грана отворених јавних простора, привлаче људе и тако подстичу социјалну интеракцију. Са друге стране су простори који немају ове особине и у контрасту су са њима, тако да они мањају у броју корисника и њиховој интеракцији, због чега је неопходно подвргнути их урбаној регенерацији. Овакав вид обнове је примењив на случају Смедерева, нарочито на веома погодном подручју Југова, које има потенцијале да постане веома атрактивно урбано чвориште.

📖 ЛИТЕРАТУРА

- City parks alliance (б.д.). *Why city parks matter*. Преузето са: <https://cityparksalliance.org/about-us/why-city-parks-matter/>
- DanubeParks (2004). *Comana nature park*. Преузето са: <https://danubeparks.org/members/comana-nature-park>
- Delagran, L. (2016). *How Does Nature Impact Our Wellbeing?*, University of Minnesota. Преузето са: <https://www.takingcharge.csh.umn.edu/how-does-nature-impact-our-wellbeing>
- Gehl, J. (2010). *Cities for People*. Washington: Island Press.
- Glavaš, M. (б.д.). *The Rio Park*. Преузето са: <https://kasadoo.com/spain/madrid/parks/rio-park>
- Konijnendijk, C., Annerstedt, M., Nielsen, A., Maruthaveeran, S., (2013). *Benefits of Urban Parks, A systematic review*, 2-6.
- MRG construction (2011). *POLIS DE GONDOMAR*. Преузето са: <http://mrg.pt/pt/portfolio/go/polis-gondomar>
- Negru, V. (2018). Study Romanian. *Comana Natural Park*. Преузето са: <https://www.studyromanian.com/post/comana-natural-park>
- nova.rs (2021). *Pet najzagadenijih gradova u Srbiji*. Преузето са: <https://n1info.rs/vesti/pet-najzagadenijih-gradova-u-srbiji/>
- Organizacija za poštovanje i brigu o životinjama ORCA (2021). *Urbani parkovi su mnogo više od pluća grada*. Преузето са: <https://orca.rs/urbani-parkovi/>
- Rosenfield, K. (2015). *Madrid Río Wins Harvard's Veronica Rudge Green Prize in Urban Design*. Преузето са: https://www.archdaily.com/776943/madrid-rio-wins-harvards-veronica-rudge-green-prize-in-urban-design?ad_source=search&ad_medium=projects_tab&ad_source=search&ad_medium=search_result_all
- urban sustainability exchange USE (б.д.). *The Madrid Rio Project*. Преузето са: <https://use.metropolis.org/case-studies/the-madrid-rio-project>
- Vaništa Lazarević, E. (2002). *Rekonstrukcija gradova na prelasku veka*.
- Wabash Valley (2022). *Understanding Urban Park Design*. Преузето са: <https://www.wabashvalley.com/blog/understanding-urban-park-design/>
- Čaldarović, O. (2010). *Još jednom o urbanoj obnovi*. О појмовима и процесима обнове урбаног наслеђа, 70-75.
- Вујадиновић, С.М. (2016). *Урбана регенерација јавних градских простора Подгорице* (докторска дисертација, Универзитет у Београду Архитектонски факултет).
- Ђукић, А. (2021). *Обликовање јавних градских простора*. Универзитет у Београду Архитектонски факултет.
- Марић, Ј. (2020). *Отворени простори као чиниоци квалитета боравка у здравственим комплексима* (докторска дисертација, Универзитет у Београду Архитектонски факултет).
- Павловић, Л. (1980). *Историја Смедерева у слици и речи*. Музеј у Смедереву.
- Скупштина града Смедерева (2011). *Просторни план града Смедерева 2010 – 2015 – 2020* (350-395/2010-12). Скупштина града Смедерева.
- Стојиљковић, М. (2016). *Географске промене у општини Смедерево крајем XX и почетком XXI века* (мастер рад, Универзитет у Нишу Природно-математички факултет).
- Живковић, Ј. А. (2015). *Концепт интегрисане рекреације и могућности примене у условима развоја градова Србије* (докторска дисертација, Универзитет у Београду Архитектонски факултет).

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

711(082)
711.21(497.11)(082)
502.131.1:711(497.11)(082)

ЛЕТЊА школа урбанизма (19 ; 2023 ; Врњачка Бања)

Ревитализација руралних предела и просторни планови локалних самоуправа са уређајним основама = Revitalisation of rural areas and spatial plans of a local government units with development bases for villages ; Модерни катастар као основна подлога одрживог развоја = Modern cadastre as a base of sustainable development ; Урбана обнова и регенерација градског језгра и значајних градских целина = Urban renewal and the regeneration of historic core and important city ambience ; Планирање и изградња вишеспратних објеката – предности и мане = Planning and building of multi-storey buildings – pros and cons ; Урбанизам и инжењерске делатности у функцији развоја обновљивих извора енергије = Urbanism and engineering sector in the role of the development of renewable energy sources / Међународна конференција 19. Летња школа урбанизма и одрживог развоја, Врњачка Бања, 18-20. мај 2023. = International conference 19th Summer School of Urbanism and Sustainable Development, Vrnjačka Banja, Serbia, May 18-20, 2023 ; [организатори] Удружење урбаниста Србије [и] Републички геодетски завод = [organizers] Serbian Town Planning Association [and] Republic Geodetic Authority ; [уредници Александар Јевтић, Борко Драшковић]. - Београд : Удружење урбаниста Србије, 2023 (Крагујевац : Копирница Дуга). - 299 стр. : илустр. ; 30 cm

Тираж 300. - Напомене и библиографске референце уз радове. - Библиографија уз сваки рад. - Abstracts.

ISBN 978-86-84275-46-4

а) Урбанистичко планирање -- Зборници б) Просторно планирање -- Србија -- Зборници в) Урбани развој -- Одрживи развој -- Зборници

COBISS.SR-ID 115468553

**ИНЖЕЊЕРСКА
КОМОРА
СРБИЈЕ**

ISBN-978-86-84275-46-4